HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

במפריש [א]שני אשמות [א] לאחריות ונתכפר באחת מהן דשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה מאי טעמא ע"כ לא [ב] (א)פליגי ר"מ עליהון דרבנן אלא משום דלא גלי דעתיה דלבו נוקפו [ג] אבל הכא מכדי חד הוא דאיבעי ליה לאפרושי מ"ט אפריש תרי דסבר אי מירכס חדא מיכפרנא באידך חבריה וכיון דגלי דעתיה דלבו נוקפו היה הואיל וכך [ד] היה גמר והקדישו אמר רב יהודה אמר רב מודים חכמים לר"מ באשם תלוי [ה] שהוזמו עדיו דיצא וירעה בעדר מ"ט עד כאן לא פליגי רבנן עליה [ו] אלא היכא דאפרשיה ע"פ עצמו ואמרינן לבו נוקפו אבל היכא דע"פ עדים אפרשיה לא הוה סמוך עילוי דעדים דסבר דלמא אתו אחרים ומזמי להו מתיב [ז] רבא שור הנסקל אינו כן אם עד שלא נסקל יצא וירעה בעדר ה"ד אילימא דאתו בי תרי אמרי הרג ובי תרי אמרי לא הרג מאי חזית דציית לבתראי ציית להו לקמאי אלא לאו בעדי הזמה ודכוותיה גבי אשם תלוי בעדי הזמה ופליגי א"ל אביי ודלמא שור הנסקל °ה"ד כגון שבא הרוג ברגליו [ח] ודכוותיה גבי אשם תלוי כגון דהוכרה חתיכה אבל היכא דאפרשיה לאשם תלוי ע"פ עדים לא בפלוגתא אשם תלוי שהוזמו עדיו רבי אלעזר [ט] אומר הרי היא כמנחת קנאות דתניא (ב) [ב]נמצאו עדיה זוממין מנחתה תצא לחולין רבי יוחנן אמר ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ורבי יוחנן נדמייה למנחת קנאות לא דמי מנחת קנאות לא לכפרה קאתייא אלא לברר עון אבל אשם תלוי דלכפרה אתי מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדישו אמר רבי כרוספדאי °אמר ר' יוחנן [ג]שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו אמר רבא מסתברא טעמא דרבי יוחנן כגון דאמרי ליה נרבע שורו אבל אמרו [י] רבע שורו הוא בעצמו מידע ידיע דלא רבע ולא מפקר ליה וטרח ומייתי עדים ומאי שנא מהא דאמר רבה בר איתי אמר ר"ל [ד]עיר הנדחת שהוזמו עדיה כל המחזיק בה [יא] זכה בה עיר הנדחת דרבים נינהו כל חד אמר בדעתיה אנא לא חטאי אחרינא חטא ומפקר ממוניה אבל הכא דבדידיה תליא מילתא הוא בעצמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליה וטרח ומייתי עדים אמר ר"ל (ג)[ה]הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה ומ"ש מהא דאמר רבה בר (א) (ד)אבוה אמר רב ששת ואמרי לה א"ר אבהו אמר רב ששת [יב] (ה)[ו]מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו זו תיבטל מבוטלת אי אפשי בה דבריו קיימין בטילה [היא] אינה מתנה לא אמר כלום

מאי

רש"י

אמרינן מספיקא לא אקדשיה: **לאחריות.** שאם יאבד האחד יקריב לחבירו: **מכדי חד ה"ל לאפרושי.** כלומר דהא ידעינן דגלי דעתיה דלבו נוקפו דלא ה"ל לאפרושי אלא חד והוא הפריש תרי: **באשם תלוי שהוזמו עדיו.** שאמרו לו שנים אכלת ספק חלב בשוגג והפריש אשם תלוי על פיהם ובאו עדים אחרים והזימום ואמרו הלא אותו היום עמנו הייתם לא סמך אעדים דהא יודע בעצמו שלא אכל וסבר מייתינא סהדי ומזמי להו ויצא אשמו לחולין: **אלא לאו בעדי הזמה.** (ב) בשור הנסקל דמודים חכמים לר' מאיר דאינו [יג] באשם תלוי משום דליכא למימר לבו נוקפו הילכך יצא וירעה בעדר: **ודכוותיה.** הא דפליג [ו] באשם תלוי בעדי הזמה פליגי דאף על גב דהוזמו עדים אמרי רבנן דקדוש הוא דלבו נוקפו: **דלמא שור הנסקל.** דנודע שלא הרג [יד] והיכי דמי כגון שבא הרוג אותו האיש שאמרו עליו ששור זה הרגו בא לפנינו ברגליו בריא ושלם בהא מודו רבנן דיצא השור וירעה בעדר: **ודכוותיה פליגי באשם דהוכרה חתיכה.** הנותרת ונמצא שהיא חלב ואותה שאכל היתה שומן בההיא פליגי רבנן ואמרי דקדוש הוא דאמרי' מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדישו: **אבל.** גבי עדים דאיכא למימר לא נקפו לבו דסבר מייתינא סהדי ומזמי להו בההיא לא פליגי רבנן: **בפלוגתא.** כי היכי דפליגי [טו] רבא ורב יהודה לעיל דאמר מודין חכמים באשם תלוי שהוזמו עדיו ופליג עליה [טז] רבא ואותביה משור הנסקל ה"נ פליגי רבי יוחנן ור"ל [ז]: **מנחת קנאות.** מנחת סוטה: **נמצאו עדיה זוממין.** אותן שאמרו שנסתרה עם האיש: **לברר עון.** אם אמת אם שקר: **והוזמו עדיו.** לאחר שנגמר דינו ליסקל: **זכה בו.** דהפקר הוא משנגמר דינו: **נרבע שורו.** וגמרו דינו בסקילה על פיהם דודאי מסתמא אפקריה מיניה דסבר עדי אמת הן הילכך הפקר הוא: **וטרח ואייתי עדים.** להזימם: **עיר הנדחת כו'.** ואף על גב דכל חד וחד ידע שלא חטא ואיכא למימר ממוניה הוא ולא אפקריה ותיובתא דרבא: **אחריני חטאו.** ואמרי' בחלק (סנהדרין דף קיא:) צדיקים שבעיר הנדחת יוצאין ממנה ערומין וממונם אבד: **ואמר הלה.** מקבל: **כל המחזיק בה זכה.** דהפקר היא: **מקבל מתנה.** שטר מתנת קרקע שאמר המקבל לאחר שבא שטר המתנה לידו: ה"ג **תבטל מבוטלת אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין** ה"ג לה בהשולח גט [ח]. וטעמא מפרש התם משום דתבטל מבוטלת אי אפשי בה להבא משמע והוא כבר קבלה לפיכך לא אמר כלום ואם יש עליו בעל חוב גובה אותה הימנו. ומהא ליכא לאותוביה לר"ל דכי אמר ר"ל במתנת מטלטלין דכיון דאתי לידיה והפקירה הויא הפקר אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אינו חפץ שתהא המתנה קיימת. אלא סיפא תמיה לן אדר"ל דקתני בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין דלשעבר משמע והכי קאמר כשקבלתיה לאו לשם מתנה קיבלתיה והודאת בעל דין כמאה עדים לפיכך דבריו קיימין:

תוספות

במפריש שני אשמות לאחריות. אית ספרים דגרסי ונתכפר באחד מהן ואינו צריך דאפילו שניהם עדיין חיים אם נודע לו שלא חטא או חטא ירעו עד שיסתאבו: **אם עד שלא נסקל יצא וירעה בעדר כו' מאי חזית וכו'.** ואם תאמר מאי פריך הא אמרינן סנהדרין (דף טו.) כמיתת בעלים כך מיתת השור וכיון דאין הבעלים נהרגים בעדות מוכחשת השור לא יהרג ואי לאוסרו בהנאה בלא עדות אחרונים נמי אינו אסור בהנאה לפירוש ר"ת שמפרש בעלמא קדושין (דף נו:) דשור הנסקל אינו אסור מחיים בהנאה עד לאחר [יז] שיגמר דינו שישחט ויש לומר דמייתי ליה משום סיפא דקתני משנסקל מותר בהנאה [יח] אמאי ציית לקמאי לאוסרו בהנאה אלא לאו בעדי הזמה כו' אבל לא מצי למיפרך מפשטיה דמתניתין דתני ובשור הנסקל אינו כן דהיינו על פי עדים ודכוותה באשם תלוי על פי עדים וקשה לרב יהודה איכא למימר דמתני' איירי בעדי הכחשה כלומר שהוכחשו העדים שמביא על פיהם אשם דבההיא לא סמיך אעדים שיבאו אחרי הראשונים להכחישן אבל רב יהודה איירי שהוזמו העדים ואעדים סמיך בהזמה ולכך צריך להש"ס למידק כדדייק ה"ד אילימא דאתו בי תרי ואמרי הרג כו'. מ"ר:

דאמרו לו נרבע שורו. מכאן קשה לפירוש רבינו אפרים שהיה אומר רובע ונרבע אינו אסור בהנאה דלא גמרינן ליה משור הנסקל [יט] ומנין ליה שהרי צריך קרא גבי רובע ונרבע בכ"ג ולא גמרינן ליה משור הנסקל והכא משמע דאסור בהנאה מדקאמר כל המחזיק בו זכה בו ויש ליישב דודאי מותר בהנאה והא דקאמר הכא כל המחזיק בו זכה בו דמשמע דאפקריה משום שהוא אסור בהנאה לאו הכי פירושו אלא זכה בו בדמי השור במה ששוה בחייו יותר מאחר מיתה דלא אפקריה רק שיעשה לו מיתת בית דין אבל לא מדמי הנבלה אבל קשה מההיא דשילהי האיש מקדש (קדושין נז.) קאמר הש"ס לא מצינו בעלי חיים נאסרים ופריך והרי רובע ונרבע דמחייס ועוד דבתוספתא [דב"ק פ"ד] איכא בהדיא נרבע אסור בהנאה:

אלמא

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה כא:
ז ב מיי' פ"ד מהל' סוטה הל' טו:
ח ג מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הל' יג:
ט ד מיי' פ"ד מהל' ע"ז הל' ח:
י ה ו מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"א טוש"ע ח"מ סי' רמה ס"י ובהג"ה וע"ש:

◆

רבינו גרשום

וסד"א איגלאי מילתא למפרע דלא אקדשיה אפי' הכי קסברי רבנן דקדיש דכיון דלבו נוקפו גמר והקדישו והילכך ירעה עד שיסתאב: ונתכפר באחת מהן. ואח"כ נודע לו שלא חטא מודה ר' מאיר דשני ירעה עד שיסתאב דעד כאן לא פליג ר' מאיר (באשם תלוי אחד) עליהו דרבנן דירעה בעדר אלא [באשם תלוי אחד] משום (דקסבר) דלא גלי דעתיה דלבו נוקפו אלא קסבר כיון דלא צריך ליה לא מקדיש ליה אבל היכא דמפריש ב' אשמות לאחריות מודי ר' מאיר דגלי דעתיה דלבו נוקפו דמיכדי חד כו': באשם תלוי שהוזמו עדיו. כגון שבאו ב' עדים ואמרו לו אכלת ספק חלב והפריש אשם תלוי וקודם שנשחט באו ב' אחרים והזימום ואמרו להם היאך אתם מעידין באיש פלוני שאכל ספק חלב והלא אותו יום עמנו הייתם במקום פלוני ומודין חכמים דיצא וירעה בעדר מ"ט כו': דסבר דילמא אתו. עדים אחריני ומזימין להני ולא גמר והקדישו: שור הנסקל אינו כן. מתניתין היא אלא אם עד שלא נסקל באו עדים יצא וירעה בעדר: היכי דמי אילימא דאתו בי תרי ואמרי הרג. זה שור את הנפש ואתו בי תרי ואמרי לא הרג דקא מכחשי להו מאי חזית כו': אלא לאו בעדי הזמה. דקא מזמי הני בתראי להני בתראי והלא במקום פלוני עמנו הייתם והכא מודו דיצא וירעה בעדר דכוותה גבי אשם תלוי מיירי נמי בעדי הזמה ומאי אינו כן דהכא פליגי ובשור הנסקל לא פליגי וקשיא לרב יהודה אמר רב דאמר דמודו חכמים לרבי מאיר באשם תלוי שהוזמו עדיו והכא דייקינן דפליגי: א"ל אביי לא קשיא דלמא שור הנסקל. דקא מודו דיצא וירעה בעדר: כגון שבא הרוג. שהיו אומרי' שהרגו השור בא ברגל הילכך צייתינן לבתראי אע"ג דלא מזמינן להו ודכוותיה גבי אשם לא מיירי בהזמה אלא בהכחשה וכגון שהוכרה חתיכה שנשתיירה דחלב היא ובהכי פליגי דר' מאיר סבר כיון דלא צריך ליה לא אקדשיה ורבנן סברי מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדישו אבל היכא דאפרשיה לאשם תלוי ע"פ עדים והוזמו לא פליגי אלא מודים חכמים לר' מאיר דיצא וירעה בעדר: ובפלוגתא דרב ורבה פליגי הני תנאי דר' אלעזר סבירא ליה כרב יהודה אמר רב ור' יוחנן כרבה: ור' יוחנן נדמייה לאשם תלוי למנחת קנאות. דיצא לחולין: לא דמי מנחת קנאות לאו לכפרה אתי אלא (לגרר) [לברר] עון להכשיר הדבר שיהו המים בודקין אותה להכי מייתי מנחה אבל אשם תלוי דלכפרה אתי מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדישו הילכך קסבר ירעה עד שיסתאב וימכר כו': שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו. דמשעה שהעידוהו תחילה שנרבע או הרג את הנפש הפקירוהו בעליו וכי הוזמו כל המחזיק בו זכה בו: מיסתברא טעמיה דר' יוחנן. דאפקריה וכל המחזיק בו זכה בו כגון דאמרו לו נרבע שורו באיניש דעלמא אבל אמרו לו כו': וטרח ומייתי עדים. ומזים להן: מאי שנא. מעיר הנדחת שנכסי צדיקים שבתוכה אבד ומפקרי להו אע"ג דידעי בנפשייהו דלא חטאו וקתני הוזמו עדיה כל המחזיק בהן זכה בהן. שאני עיר הנדחת דרבים נינהו כו': הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה. דמשעה שנתן זה מתנה הוציאה מרשותו וכי אמר הלה אי אפשי בה הויא הפקר: מקבל מתנה שאמר מאחר שבאת מתנה לידו ואמר מתנה זו תבטל. כלומר שאינו רוצה שתהא מקויימת או אמר מבוטלת שלא יהא בה ממש לא אמר כלום ואין אחר יכול להחזיק בה ואינה חוזרת נמי לבעליה שמאחר המתנה עשוייה כתיקון וקבלה לא אמר כלום ולא נסתלק ממנה. אבל בשעת שבאת לידו אמר אי אפשי בה או בטילה היא דבריו קיימין שהרי עוקר הוא המתנה מתחלתה ולא זכה המחזיק בה:

מסורת הש"ס

א) נ"ל פליג, ב) [סוטה ו:], ג) [ב"ב קלג.], ד) [נ"ל אינו וע' תוס' בגיטין לב. ד"ה והאמר], ה) גיטין לב. [ע"ש וע' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיבא דאמרי], ו) נ"ל דפליגי, ז) נ"ל ור"א, ח) [גטין לב.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומאי שנא מהא דאמר רבה בר איבור אמר רב ששת ואמרי לה אמר רבה בר אבוהו מקבל מתנה כצ"ל ותיבות אמר ר' אבהו אמר רב נמחק: (ב) רש"י ד"ה אלא וכו' ובשור הנסקל הוא דמודים:

גליון הש"ס

גמ' ה"ד כגון שבא הרוג. ב"ק דף עד ע"ב: שם א"ר יוחנן שור הנסקל. בירושלמי פ"ז דב"ק הלכה ח פליגי בזה ר"י ור"ל:

מוסף רש"י

נמצאו עדיה זוממין. עדי סתירתה שבעל ייחס לאו לכך, מנחתה תצא לחולין. לא קדושת פה ולא קדושת כלי ואין מועלין בה (גי' רש"י ולא קדושת כלי מועלת בה) דלטעות הוה (סוטה ו:). אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה. והנותן עצמו לא יחזור בו שהרי סילק עצמו (רשב"ם ב"ב קלג. ע"ש).

שיטה מקובצת

א] אשמות תלוין לאחריות: ב] לא פליג ר"מ עליהו דרבנן: ג] נוקפו הא הכא גלי דעתו דלבו נוקפו מכדי חד הוא דאיבעי ליה: ד] תיבת היה נמחק: ה] שהוזמו עדיו דוקא הוזמו אבל הוכחשו לא דאשבה החתיכה לא. תוס': ו] עליה דר"מ אלא היכא כו' עצמו דאמרינן לבו: ז] רבה שור ... את א' נמחק: ח] ודכוותיה גבי אשם תלוי כגון דהוכרה חתיכה ומ"מ אפילו הוכרה על פי עדים כיון דלא הוזמו העדים לא פליגי רבנן ואמרי דירעה עד שיסתאב דומיא דשור הנסקל דאיירי בעדים וא"כ האי דקאמר אבל היכי דאפרשיה ע"פ עדים לא. רוצה לומר והוזמו דאז ודאי לא הוי סמוך עלייהו דדלמא אתו אחריני ומזמי להו אבל אם הוכחשו ולא הוכרה החתיכה אפי' אם הביא ע"פ עדים פליגי ר"ל אמר כו' וכן גריס רש"י ז"ל: י] אמרו לו רבע הוא שורו: יא] המחזיק בה. עיין בתוס' ובחי' (דף עא ע"ב): יב] עי' בחדושין: יג] דאינו באשם תלוי: יד] הרג היכי דמי כגון שבא הרוג ברגליו כו' נמחק: טו] דפליגי רבה ורב את א' נמחק: טז] עליה רבה ואותביה משור הנסקל: יז] שנגמר דינו דפריך מטעם דירעה משמע דמותר לשוחטו ושור הנסקל אסור לשוחטו אחר גמר דין דהנאה דמחיים דוקא דשרי אפילו לר"ת וכן ברש"י: יח] אמאי נצייה לקמאי הוא דבור בפני עצמו: יט] הנסקל שהרי בפ"ק דסנהדרין מצריך קרא גבי רובע ונרבע שמיתתו בכ"ג: